

ישראל עזרת

שנת הקהל

פרשת תולדות • גיליון 156 • התשפ"ג

יוצא לאור על ידי בית המדרש "החיים והשלום" בני-יורק

מהפכר הקדוש

"זרע שמשון"

לרבי שמשון חיים נחמני זיע"א

פסוק (כו, כ) "כי הקרה ה' אלקיך לפני". קשה, למה היוצרה לומר כאן "אלקיך" הלא היה די לומר "כי הקרה ה' לפני"? ועוד, למה אמר "אלקיך" ולא אמר "אלקים"? ויש לומר דכונת יעקב היתה להשיב לו הפעם למה מהר למצוא, ואמר לו "כי הקרה ה'" שזה היה בדרך גם. אמנם נתירא יעקב פן יצחק לא ירצה להנות ממעשה נסים, כדאמרינן בפ"ו דתענית, העבודה הם עליה הקדש וכו', ולכן אמר לו "אלקיך" כלומר אין זה נקרא גם אצלה, שהרי כתב רש"י על פסוק (כה, יג) "והנה ה' נצב עליו" כאן יחד שמו על יצחק, לפי שבהו עיניו וכלוא בבית ותרתי הוא פמות ויצר הרע פסק ממנו, עכ"ל. והואיל שאין לה יצר הרע, יש לה לאכול בעולם הזה ולהנות ממעשה נסים, שהוא השקר של העולם הבא, לפי שה' הוא אלקיך, שכתב יחד שמו עליה, ואגב ארחיז יש לקחת מוסר השכל שכל אדם יש לו להפיר בכל מעשיו נפלאות מעשיו ה', כי אין בכח האדם לעשות כלום אם לא בחדש ה', שאין אדם נוקף אצבעו למטה אלא אם כן נגזר עליו מלמעלה, וכן בכל רוח שיעשה, אל יאמר כי זה בא לו בהשגותיו העצום אלא הסד ה', אם יעלה לנדלה אל יאמר כי חכמתו גרמה לו, רק הסד ה', וזהו "כי הקרה ה' אלקיך" לפני, והראיה שהרי ביעקב לא הקרה לו הקדוש ברוך הוא כלום רק הוא הלך ליקח השני גדיים ועשה אותם מהרה שלא היו צריכים לכל כך זמן כמו לילך השדה לצוד ציד, ואם כן, לראיה יעקב דבר שקר כי לא הקרה ה' כלום, אלא שמוצד עצמו לא היוצרה לתקונם כל כך זמן אלא ודאי שיעקב רצה לומר נתגלגל הדבר ברצון הבורא ובהסדו שאני אומין לה מאצלה, ולכן מהרתי להביא, "כי הקרה ה' אלקיך לפני" לפני ולא לפני אהי.

בגדל הנסיונות עצמת הפחות

אברהם יצחק ויעקב. ויצחק נדרש לעמוד העבודה] ואם מתחלה נפסל מדוע לתת בידו עצמות פאלו?! אלא שהקביעה הזאת, שפינן שיש לו נטיות זרות לעבוד עבודה זרה ולעשות כל עול ופשע, מצביעים על היותו כושל מלכתחלה, חוטאת לאמת. ואדרבה בספרים הקדושים מבאר שאלו עשו היה מתגבר על טבעו הרע, היה גדול יותר מיצחק, כי במלחמתו חפץ השם לתברך. כי מתכלית האדם בעולם הזה היא העמידה בנסיונות, וכפי שמרחיב הרמח"ל זיע"א ב"מסלת ישרים" (פרק א) ואת דבריו לתכלית האדם בעולמו מסכם, "...כי עקר מציאות האדם בעולם הזה הוא רק לקיים מצוות ולעבוד ולעמוד בנסיון". עין שם. וככל שהנסיונות חזקים יותר כך מוכח שהוא גדול יותר ויחד עם הנסיונות החזקים, נתנים לו כחות לעמוד בהם.

פרשתנו עוסקת בענינם של יעקב ועשו. שניהם בניו של יצחק אבינו ורבקה אמנו עליהם השלום, שניהם גדלים באותו בית של קדשה. וכאשר הם מתבגרים, כל אחד פונה לדרך; עשו מבלה את עתותיו בציד ויעקב בבית המדרש - יושב אהלים. עם הזמן מתחדדים יותר ההבדלים ביניהם, וכאשר עשו מוכר, מזלזל ובו לבכורה מתגלית לעין כל ההבדל הגדול בין עשו הרשע לבין יעקב אבינו.

ועל פי זה נראה לומר את פשר חבתו של יצחק אבינו עליו השלום לעשו וזאת על אף שידע את ערכו הרם של יעקב עליו השלום (לו מסר את כל התורה שקבל מאברהם אבינו עליו השלום (עין רמב"ם ריש הלכות עבודה זרה) ולא לעשו], בכל זאת, פינן שהפיר את נטיותיו הרעות של עשו, חשב שאדם המתאמץ לגבר על מדותיו, ראוי להערכה יתרה. [ועל פי נראה זה להסביר, מדוע יצחק העריך את שאלותיו של עשו "כיצד מעשרין את התבן, את המלח", על אף היותם הלכות ידועות, אך לאדם שלבו נוטה לרע, ובכל זאת מתאמץ, גם לשאלות פאלו יש חשיבות...]

והנה המתבונן במפורשים, רואה שעוד טרם יציאתם לארץ העולם, היו לעשו יצרים קשים לעבוד עבודה זרה, וכפי שמשמע מדברי חז"ל שהביאם רש"י על הפסוק (כה, כב) "ויתרצו הבנים בקרבה" - "...רבותינו דרשוהו לשון ריצה, כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר - יעקב רץ ומפרנס לצאת. עוברת על פתחי עבודת אילים - עשו מפרנס לצאת. דבר אחר, מתורוצצים זה עם זה ומריבים בנחלת שני עולמות". ויש שישאלו למקרא הדברים, אם כן מה הטענה נגד עשו, הרי מעת יצירתו היתה לו נטיה לעבוד אילים, ומדוע הוא נחשב לרשע הנענש כפי מעשיו? וגם ההפך, מדוע יעקב אבינו נחשב לצדיק אם כבר מתחלה היתה לו נטיה לרוץ לאהלי שם ועבר? אלא שאם אלו פני הדברים, מדוע שם השם יתברך את עשו במשפחה הקדושה של יצחק אבינו, לגדול בבית שכלו תורה? ולא רק בצעירותו, אלא בשונה מייעקב אבינו שנאלץ לעשות זמן נפר מחייו בעמק הטמאה הנוצרה של בית לבן, גדול המכשפים והטמאים, עשו ישב כל ימיו בצלם של הוריו הצדיקים וחי בביתם הקדוש. דבר המלמד על נתינת הנדמנויות כבירות לגבר על יצוריו ונטיות לבו לעבודה זרה ולהטהר ולהתקדש בקדשה עליונה. זאת ועוד, אם מתחלה עשו נדון לכשלוך ולא היתה לו הנדמנות, מדוע עשה אותו השם יתברך בכור, שמעלתו גבוהה על שאר אחיו [ועל מעלת הבכור יתר על אחיו, די ללמוד מפק שהשם פחר בבכורים לשרת לפני יתברך בבית המקדש, שמשמע שמעלתו המיוחדת היא כשבת לוי המיוחד בין השבטים לשרת את השם. וגם בכריאה רואים שהראשון חשוב אצל הקדוש ברוך הוא; כקדשת בכור בכהמה, וכקדשת הבכורים]

אך האדם הבוחר להשמע ליצר הרע, מרפה את ידיו בטענות שקריות ומסכנות, שאם נטית לבו היא לרע, משמע שהוא באמת רע. אילו היה מסתכל על עצמו בראיה בלתי משחדת, היה מבין כי זה האתגר שלו פחיים, ורוצה השם יתברך שיוכיח את אהבתו אליו מעמק הנסיון.

ובפרט שנוולד בכור בביתו של יצחק אבינו - עמוד העבודה, כנגד עבודת בית המקדש [פמבא בספרים הקדושים (זהר הקדוש ועוד) שדרשו את מאמרו של שמעון הצדיק זיע"א באבות (פ"א מ"ב) "על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים", לאבותינו

אדם וחוה - זיווג מן השמים

מספרים שיהודי אחד בא לרב להתגרש בטענה שפינן שאשתו מבטלת אותו מתורה, כנראה זו אינה זיווגו והנשואין עמה כנראה אינו זיווג מן השמים... אמר לו הרב, לפני שנברר את הענין לאשורו, עליך לדעת שזה שאשתך מבטלת אותך מתורה, אינו מכריח שהזיווג אינו מן השמים, שהרי אדם הראשון היה בהתרוםמות של קדשה אדירה, וכמאמרו של רבי יהודה בן תימא (סנהדרין נט ע"ב) "אדם הראשון מיסב בגן עדן היה והיו מלאכי השרת צולין לו בשר ומסננין לו יין" וכו' - משגי כבוד, שלונה והנאה רוחניים שאין לנו הבנה בהם, וכאשר נשא לחוה, היא החטיאה אותו ועקב כך גרש מגן עדן לעבוד את האדמה, וכל התלאות שבאו עקב כך. האם

תאמר שהזיווג שנתן לו השם יתברך לא היה זיווג הנכון? שים לב, שלאחר שהחטיאה אותו, לא אמר לו השם יתברך להתגרש ממנה, אלא הטענה היתה (ג, יז): "כי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ אשר צויתך לאמר לא תאכל ממנו" וגו'. עליך לחיות עמה ולעמד בנסיון שהצב לפתחך ולא להשמע לה.

חשובנו של נירון

ונזכיר גם את ספורו של נירון קיסר שהיה מצאצאי עשו, שעמד גם הוא בפני בחירה דומה, וכמוכא בתלמוד (גיטין נו ע"א וברש"י שם) שכאשר מלך רומי חשב שישראל מרדו בו, שלח את נירון קיסר לעלות לירושלים ולהחריבה. בהגיעו סמוך לירושלים, קסם קסמים בקשתו לצד מזרח, והחץ פנה לכיון ירושלים. המשיך נירון וירה את חצו לצד מערב ושוב החץ פנה לכיון ירושלים. כך עשה בארבע רוחות השמים ותמיד החץ נפל על ירושלים. לא הסתפק נירון במסרים הברורים הללו ופנה לילד יהודי ובקש ממנו שיאמר לו פסוק, הילד אמר פסוק ביהזקאל (כה, יד) "ונתתי את נקמתי באדום ביד עמי ישראל" וגו' [משמעות הפסוק שישראל ינקמו את נקמת השם באדום. אך אותו ילד היה מגמגם בלשונו (עין רש"י) והשתמע ממנו כאלו נקמת השם בישראל תהא ביד אדום, כך נראה משמע על פי המפרשים. אמנם עין "ענף יוסף" על "עין יעקב"]. אמר נירון, הקדוש ברוך הוא רוצה להחריב את ביתו, ולכן מבקש לקנח את ידו בי? ובגדעו שהבחירה בידו, נמלט משם, התגבר וזכה שיולד ממנו רבי מאיר בעל הנס זיע"א. הנה כי כן, אילו עשו היה מבין שתגברת יצרו ונטייתו הלא טובות הם כדי שיתאמץ לגבור עליהם, ועל ידי זה יזכה לשכר עצום פי כמה וכמה מיעקב, היה משתדל להתאים את דרכיו כפי החנוך שקבל בבית יצחק אביו, וכפי מוסר האם הצדיקה רבקה אמנו עליהם השלום ולודאי היה זוכה לעזר אלוקי עצום רוב.

על דרך זה נראה לדיק בפתוב (כה, כז) "ויגדלו הנערים, ויהי עשו איש ידע ציד איש שדה. ויעקב איש תם ישב אהלים". נשים לב שעל עשו נאמר "ויהי עשו" – מעצמו היה, ואלו על יעקב נאמר "איש תם ישב אהלים", לשון המלמד על עשית מעשה ופעלה, שבקש את השם. ואמר רש"י "יושב אהלים – אהלו של שם

ואהלו של עבר", דבר המלמד על חפוש אחר חפוש. לא נטיותיו הטובות בנו את יעקב, אלא התאמצותו ובקשת האמת מאהל לאהל.

למה המצוה לא הגנה?

כידוע, עשו הרשע החזיק במצוה כבוד אב. על מעלתו בקיים מצוה זו, אמרו חז"ל במדרש (בראשית רבה סה, טז וכן הובא בפסיקתא רבתי פרשה כג) "אמר רבן שמעון בן גמליאל, כל ימי הייתי משמש את אבא ולא משמתי אותו אחד ממאה שמש עשו את אביו, אני בשעה שהייתי משמש את אבא הייתי משמשו בבגדים מלכלכין, ובשעה שהייתי יוצא לדרך הייתי יוצא בבגדים נקיים, אבל עשו בשעה שהיה משמש את אביו לא היה משמשו אלא בבגדי מלכות, אמר אין כבודו של אבא להיות משמשו אלא בבגדי מלכות" וכו'.

התורה מכנה (כו, טו) את בגדיו המיוחדים שלבש עשו בעת שמשמש את אביו "בגדי עשו... החמדת". מפרושיהם של כמה וכמה מפרשים עולה השקעתו של עשו ביפי הבגדים כפי שמשממע מהמלה "חמודות", וכל היקר הנה הוא לכבוד אביו. ואמרו חז"ל בתלמוד ירושלמי (מגלה פ"א ה"א) "מהו החמודות, שהיה משמש בכהונה גדולה", עין שם. ונאמר (כו, כז) "...ונרח את ריח בגדיו ויברכהו, ויאמר ראה ריח בני פריח שדה אשר ברכו ה'", ופרש רש"י, "נכנס עמו ריח גן עדן". מביאים על כך משם רבי שניאור קוטלר זצ"ל, שפינן שבגדים אלו יחד עשו לכבוד אביו ובהם היה משמשו ככהן גדול, הפיצו ריח גן עדן, כמוכא ב"נפש החיים" שכאשר אדם מקים מצוה, מקיף את עצמו באור מיוחד מהקדשה העליונה.

ונשאלת השאלה, מדוע זכות מצוה גדולה זו לא הגנה על עשו והוא נותר ברשעו? ומסבירים את הענין משם אדם גדול, לאור הכלל הידוע שכל אדם הוא בחירי. נרק פאשר רצונו להשתנות, תגן עליו המצוה שעושה ותטה את לבו לטוב. אבל כשהוא חפץ לרמות את עצמו ואת הסובבים אותו, לא מתערכים בבחירתו. ובפרט אם בגדים אלו משמשים עבורו ככלי לרמות את אביו, להראות בפניו צדיק, כשההפך הוא הנכון. ולכן גם לוט שהיה בקרבת אברהם אבינו עליו השלום, כיון שלא בחר להיות משפע לטובה, נותר במעמדו הרחוקי הירוד.

ודגמאות לא חסר, מרשעים שהיו בקרבת צדיקים, ונותרו ברשעם. כי הבחירה היא ביד האדם. וכמאמר הלל עליו השלום (אבות פ"א מ"ד) "אם אין אני לי מי לי, וכשאני לעצמי מה אני, ואם לא עכשיו אימתי". והרחיב בזה רבינו יונה ב"שערי תשובה" (ש"ב, כו) "באור הדבר, אם האדם לא יעזר נפשו, מה יועילוהו המוסרים, כי אף על פי שנכנסים בלבו ביום שמעו, ישפחם היצר ויעבירם מלכבו" ע"ש בהרחבה

[עוד עין לרבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א בספרו "פרי צדיק" (תולדות אה"ב; קדושים אה"ג; בהר אה"ג; בחקותי אה"א), לחלק בין עשית מצוה מטעמים שכליים, לעשית מצוה משום שה רצון השם]. ולפי האמור, נראה לומר בדרך אפסר טעם נוסף לכך שהמצוה לא פעלה לתקון נפשו, שפאמור, לצד הנטיית הרעות שהיה לעשו, נתנו לו הודמניות שונות לישר את לבו, ובהם גם הודמנות זו של מצוה כבוד אב, שבכחה, בכח האור העצום של מצוה זו, תתעדן נפשו להסיר ממנו את צד הרע שבפצור הרע, ולרתם את נטייתו לצד הקדשה. אך כיון שבחר ללכת אחר יצרו, הפסיד הודמנות זו.

על פי זה נבין גם מדוע יצחק אבינו חזר בו מיד כשנודע לו שעשו מכר את הבכורה, כי כל עוד החזיק עשו בבכורה היה מקום לקוות שפח עצום זה יתן לו את הכח לישר את מדותיו, שיראה בעצמו איש מבחר וחיוב מקדי ללכת אחר נטייתו השפלות, אך פאשר החליפה בנייד עדשים, התברר למפרע שעשו השלים עם מצבו ובמקום להתמודד עם מצבו, בחר לברח ולהשלים עם מצבו.

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, הבורא והמחיה אותנו תדיר, שיוננו דרכו וישר ארחותינו לעבוד אותו עבודה תמה וישמרנו מעצת היצר ולא נבוש ולא נכלם, ולא נחטא ולא נתסר לעולם. וישלח רפואה שלימה לכל חולי עמו ישראל ובכללם לשושנה בת טובה לארץ ימים ושנות חיים בריאים ומאשרים, קבלת פני משיח צדקנו במהרה בימינו, שבע שמחות וכל טוב אמן פן יהי רצון.

משיחות המגידים שליט"א

הגיש משה אליהו ש. (טל) 050.4125671

שבת שלום ומברך

פרכות שמום מעל

לבעלי תכנת

"נקדנית"

תכנת הנקוד

המתקדמת ביותר

שהיו שליחי

המשגחה העליונה

לסייע לנו בעצה

ותושיה

משאאות חן חן לכהם

סגולה לעם סגולה • יצועות לעם נועע צרי

סגולה להצלחה ול"אור גדול"

כתב ב"שער הכוונות" (דרושי קריאת ספר תורה דרוש א), וזה לשונו: "ויבאר תחלה מנהג מורי זכרוננו לברכה שהיה נוהג לנשק הספר תורה וללוחותו לילך אחריו בשמוליקין אותו מן החיכל אל התבה לקרות בו, ואחר כך היה נשאר שם סמוך אל התבה עד שהיו פותחין הספר תורה ומראין אותו לקהל בנודע, ואז היה מסתפל באותיות הספר תורה ממש, והיה אומר שעל ידי הסתבלות האדם מקרוב כל כך שיוכל לקרא האותיות היטב על ידי זה נמשך אור גדול אל האדם". וכתב ה"ב"ר החיים" (פינן קלד פק"ג) "וטוב שישתבל האדם בתבה שהיא אות ראשון שדה כמו אות ראשון שבשמו, ושמעתי הטעם שזו מועיל להצלחה".

עלאת תורה י"ט

מתי הפליות עובדות כפול?

עשה הבורא ית"ש שהפליות מתאימות את עצמם למשימות הנדרשות לאדם לפי מצביו המשתנים. לפיכך, כאשר האשה בהריון, מגדילים הפליות את תפוקתם ומצליחים לסנן חמרים מרבים – גם משל האם וגם משל עברה.